HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

טומאה חמורה היא עושה כיוצא בה. מאחר שמטמאה נגלה את האדם אין לאותו אדם חוזר ומטמא אדם שאין מטמא אדם אלא את הטומאה אבל אוכל חוזר ומטמא אוכל מדרבנן: **הכשר ערך.** שיכשירו ערך להביאו לידי טומאה: **שאין סופן לטמא טומאה חמורה.** אין לך אוכל מטמא אדם: **שום טומאה חמורה שום טומאה קלה.** לא אם אמרת בטומאה חמורה דין הוא שמטמא בגלא מחשבה אלא מצינו שום טומאה שאמה טומאה חמורה שאתה צריכה הכשר תאמר בטומאה קלה דאוכלין אע"פ שזו אינה צריכה הכשר הרי כל אוכלין יש עליהם שום טומאה קלה וצריכין הכשר הלכך הכא נמי בעינא מחשבה: **לענין מעשר.** דהואיל ונמלך עליהן לאדם הוא מחשבה וחייבין במעשר: **הסיאה.** פוליו"ל: **והקורנית.** שדריש"ה: **נשמרין.** ס"ד אם היו נשמרין לאכילת אדם: **אלא לאו דזרעו לדבמה וקתני.** אם חזר ונשמרין לאדם חייבין: **לאדם קיימי.** וכיון דסתמייהו לאדם מאי אם היו נשמרין הכי קאמר אם החצר משמרת פירותיה אלא הוי הפקר חייבין: **מתיב רב אשי.** לרבא: **ואם איתא.** דלענין מעשר הוא מחשבה הא איכא עולשין שזרעו לבהמה ונמלך עליהם לאדם לחייבין במעשר ואינן מטמאין דהא לענין טומאה אמרת אלא מחשבה היא: **ראשים הגז.** הגוזז אלנו חייב ליתן בכל שנה מן הגז מעט לכהן ובשחיטת חולין [קלה.] מפרש שיעורא: **במתנות.** זרוע לחיים והקיבה: **ויש שחייב במתנות.** כגון בקר ואינו חייב בראשית הגז: **ת"ש.** דמין קתני בתמני': **ופטור מן המעשר.** דהפקר פטור מן המעשר. ובפרט ובפאה להכי מחייב דלאמרינן בהגוזל בגבא קמא[ב] משום תעזוב יתירתא דכתיב במשנה תורה[ג] לא תפאר אחריך ואמר מר (חולין דף קלא.) לא תטול תפארתו ממנו והיינו פאה ודרשינן בספרי[ד] אחריך זו שכחה וכתיב[ה] לגר ליתום ולאלמנה יהיה וכתיב בתריה כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה הרי פאה ושכחה ועוללות ל"ל למהדר ומכתב בספרא קדושים[ו] בכולהו לעני ולגר תעזוב אותם לרבות הפקר כי האי גוונא אבל הפקר גמור פטור מכולן כדתנן לעיל ונשמר פרט להפקר [נ.]: **תנן הכא כו'.** האי דנקט לה הכא משום דאותיב עלה ממתני' ודר' יוחנן נמי עולשין שזרען כו' משום דאותיב עליה ממתני' נקט לה הכא: **מודים חכמים לרבי עקיבא.** אע"פ דפליגי במנמר שדהו ושייר קלחים לחיס. מנמר טיי"ר בלע"ז שמלקט כאן את המבושלים כל לרכן ומניח את הלחים שלא בשלו וחוזר ומלקט במקום אחר דהוה ליה מנומר. וקאמר ר' עקיבא כשהוא חוזר ולוקט נותן פאה מכל אחד ואחד שהקציר שבינתים מפסיק וחכמים אומרים פאה מאחת על הכל ומודים חכמים לרבי עקיבא בזורע שבת או חרדל כו'. להכי נקט הני שאין דרכן לעשות מהן ערוגה אלא זורען לתבלין בעלמא בשנים ושלשה מקומות. שבת אני"ע: והא שיעור קונה אבל להפרים מן העומרים או מן הכרי לא צריך קרא דבעלמא נמי כל דאמר רחמנא לא תעביד לא עביד לא מהני לרבא: והא מפקיר כרמו פטור מפיאה לר' ישמעאל כיון דדרש תעזוב יתירא לדרשא אחריתי וא"כ היכי מוכח הכא אליבא דרבא דמין קתני דילמא מתניתין דכל שחייב בפיאה חייב במעשר ר' ישמעאל היא וי"ל דאף לרבא תעזוב יתירא אתא נמי למפקיר (עצמו) [כרמו] ותרתי ש"מ דהא אביי גופיה דמוקי תעזוב למפקיר כרמו מוקי לה נמי למפריש מן העיסה בפ"ק דתמורה דלא תימא אי עביד מהני:

בטומאה חמורה שכן אינה עושה כיוצא בה תאמר בטומאה קלה שעושה כיוצא בה אמר ליה אביי כל דכן הוא ומה טומאה חמורה דקילא דאינה עושה כיוצא בה מטמאה שלא במחשבה טומאה קלה דחמירא דעושה כיוצא בה אינו דין שמטמאה שלא במחשבה אלא אמר רב ששת הכי קאמר לא אם אמרת בטומאה חמורה שכן אינה צריכה הכשר תאמר בטומאה קלה שצריכה הכשר ומי צריכה הכשר והתנן [ו] שלשה דברים נאמרו בנבלת עוף טהור צריכה מחשבה [א] ואינה מטמאה אלא בבית הבליעה [ב] ואינה צריכה הכשר נהי דהכשר שרץ לא בעיא הכשר מים בעיא מאי שנא הכשר שרץ דלא בעיא כדתנא דבי רבי ישמעאל הכשר מים נמי לא תבעי כדתנא דבי רבי ישמעאל [ג] דתנא דבי רבי ישמעאל [1] על כל זרע זרוע אשר יזרע מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר [ג] אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר [ד] יצתה נבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה שאין צריך הכשר אלא אמר רבא ואיתימא רב פפא שום טומאה חמורה בעולם שום טומאה קלה בעולם אמר רבא ומודה רבי יוחנן לענין מעשר דמחשבת חיבור שמה מחשבה אמר רבא מנא אמינא לה [ה] דתנן [ה] הסיאה והאזוב והקורנית שבחצר אם היו נשמרין חייבין היכי דמי אילימא דזרעינהו מתחלה לאדם צריכא למימר אלא לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה וקתני אם היו נשמרין חייבין אמר רב אשי [ו] הכא בחצר שעלו מאיליהן עסקינן וסתמא לאדם קיימי והכי קאמר [ז] אם החצר משמרת פירותיה חייבין ואם לאו פטורין מתיב רב אשי [ז] כל שחייבין במעשרות מטמאין טומאת אוכלין ואם איתא הא איכא הני דקחייבין במעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין אמר רבא הכי קאמר כל מין שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין ה"נ מסתברא מדקתני סיפא [ח] כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ויש שחייב במתנות ואין חייב בראשית הגז ואם איתא האיכא טרפה [ח] דחייבת בראשית הגז [ט] ואינה חייבת במתנות אמר רבינא הא מני רבי שמעון היא [י] דתנן [ט] ר"ש פוטר את הטרפה מראשית הגז אמר רב שימי בר אשי תא שמע [י] המפקיר את כרמו והשכים בבקר ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר והא אנן תנן כל שחייב בפאה חייב במעשרות אלא לאו שמע מינה מין קתני שמע מינה [יא] תנן התם [יב] מודים חכמים לר' עקיבא [יא] בזורע שבת או חרדל בשנים ושלשה מקומות שנותן פאה מכל אחד ואחד והא שיעור קונה לר"ש כמו בגזל אין סברא להעמיד תעזוב שיפרים מן העיסה אלא דדוקא מעמרים או מהכרי ורבא סבר דתעזוב למפקיר כרמו ולר' שמעון שיפרים מן העיסה אע"ג דבעלמא לא תעביד לא עביד לא מהני לרבא: והא

שום טומאה חמורה בעולם כו'. תימה דיפרש הא דקתני דאינה יורדת לכך המחשבה גופה דלא מצינו טומאה חמורה שצריכה מחשבה בשום מקום דהא דאמרינן דנבלת בהמה ועוף טהור צריכין מחשבה היינו לטומאת אוכלין ולרף פחות מכזית ופחות מכבילה אוכלין אבל כזית מהם מטמא אדם וכלים בלא מחשבה דאמרי' דאדם ואם היו נשמרים דקתני היינו דמעיקרא היו נשמרין לאדם: **אלא** לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה. ואם היו נשמרין דקתני היינו שמכאן ולהבא נשמרין לאדם ותימה אמאי קתני שבחצר דבשלמא לפי המסקנא ניחא דמה שהן זרועין בחצר ט) שעלו מאיליהן דאין דרך לזרוע אלא בגנה וגם משום שזרועין בחצר הוו סתמייהו לאדם דנראה כשהן רכין קודם שיתקשו אבל בגינה אין סתמייהו לאדם. לפי שאינן ניכרין מתי יתקשו אבל השתא דמיירי שייחדום לאדם מה לי בחצר מה לי בגינה וי"ל משום דבתרי בבי דרישא תנא נמי גבי חצר תאנה העומדת בחצר אוכל אחת ופטור ואם צירף חייב גפן טעונה בחצר כו'. וכן הקורנית שבחצר כו'. וקמ"ל הני בבי דרישא דחצר (דרישא) קובעת היכא דצירף בדבר שנגמרה מלאכתו וסיאה ואזוב וקורנית אצירוף דלעיל קאי אינו נמי בלא צירוף נמי חייבין בחצר שאין רגילין לצרף לעשות מהן גורן וחשיב ממילא גמר מלאכתן והא דתנן פ"ח במס' שביעית כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חישב עליו לאוכל אדם ואוכל בהמה נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה כגון האזוב והקורנית והסיאה לא ק' להך דשמעתין דאמרי דסתמייהו לאדם קיימי דהיינו דוקא בחצר כדפ"ל. דע"י"ל דסתמא להאי ולהאי קאי וה"ק אינו מיוחד לא לאוכל אדם גרידא ולא לאוכל בהמה גרידא אם חישב עליו לאוכל אדם לבד או לאוכל בהמה נותנין עליו חומרא של זה וחומרא של זה כלומר הכל לפי מחשבתו אבל אוכל שסתמו לאדם קאי אין יכול לשנותו לבהמה ע"י מחשבתו: **אלא** לאו ש"מ מין קתני ש"מ. תימה דאמרי' בריש הגזול קמא דאביי סבר דלר' שמעון[3] שיעורי אינו קונה מדקאמר לא הפריש מן הקמה יפרוש מן העמרים ר' ישמעאל אומר אף מן העיסה ורבא אמר בעלמא שיעורי קונה והכא משום דכתיב תעזוב יתירא. ולאביי תעזוב יתירא למפקיר כרמו. א"כ לרבא

כה א מיי' פ"ג מהל' אבות הטומאה הל"ח:
כו ב ג ד מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הלכה ג:
כז ה ו ז מיי' פ"ב מהל' תרומות הל"ב:
כח ח מיי' פ"י מהל' כלאים הל"ז:
כט ט טוש"ע יו"ד סי' קא סעי' ו:
ל י מיי' פ"ה מהל' מתנות עניים הל' ז:
לא כ מיי' שם פ"ג הל"ח:

תוס' הרא"ש

שם טומאה חמורה בעולם. דאינה צריכה הכשר בשום מקום תימה ליפלוג במחשבה גופה שלא מצינו טומאה חמורה שצריכה מחשבה בשום מקום אבל טומאה קלה צריכה מחשבה בעלמא ונבלת בהמה טמאה ונבלת עוף טהור כדאמרינן לעיל דצריכה מחשבה היינו לצרף פחות מכזית עם פחות מכביצה אוכלין כדפרש"י אבל בכזית ממנה מטמא אדם וכלים בלא מחשבה ומיהו בבלה בעינן שתהא ראויה לגר לבר פדא והיינו כעין מחשבה: **אלימא** דזרעינהו מתחל' לאדם ואם היו נשמרים דקתני היינו דמעיקרא היו נשמרין לאדם: **אלא** לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה. ואם היו נשמרין דקתני היינו שמכאן ולהבא נשמרין לאדם ותימה אמאי קתני שבחצר דבשלמא לפי המסקנא ניחא דמה שהן זרועין בחצר ט) שעלו מאיליהן דאין דרך לזרוע אלא בגנה וגם משום שזרועין בחצר הוו סתמייהו לאדם דנראה כשהן רכין קודם שיתקשו אבל בגינה אין סתמייהו לאדם. לפי שאינן ניכרין מתי יתקשו אבל השתא דמיירי שייחדום לאדם מה לי בחצר מה לי בגינה וי"ל משום דבתרי בבי דרישא תנא נמי גבי חצר תאנה העומדת בחצר אוכל אחת ופטור ואם צירף חייב גפן טעונה בחצר כו'. וכן הקורנית שבחצר כו'. וקמ"ל הני בבי דרישא דחצר (דרישא) קובעת היכא דצירף בדבר שנגמרה מלאכתו וסיאה ואזוב וקורנית אצירוף דלעיל קאי אינו נמי בלא צירוף נמי חייבין בחצר שאין רגילין לצרף לעשות מהן גורן וחשיב ממילא גמר מלאכתן והא דתנן פ"ח במס' שביעית כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חישב עליו לאוכל אדם ואוכל בהמה נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה כגון האזוב והקורנית והסיאה לא ק' להך דשמעתין דאמרי דסתמייהו לאדם קיימי דהיינו דוקא בחצר כדפ"ל. דע"י"ל דסתמא להאי ולהאי קאי וה"ק אינו מיוחד לא לאוכל אדם גרידא ולא לאוכל בהמה גרידא אם חישב עליו לאוכל אדם לבד או לאוכל בהמה נותנין עליו חומרא של זה וחומרא של זה כלומר הכל לפי מחשבתו אבל אוכל שסתמו לאדם קאי אין יכול לשנותו לבהמה ע"י מחשבתו: **אלא** לאו ש"מ מין קתני ש"מ. תימה דאמרי' בריש הגזול קמא דאביי סבר דלר' שמעון[3] שיעורי אינו קונה מדקאמר לא הפריש מן הקמה יפרוש מן העמרים ר' ישמעאל אומר אף מן העיסה ורבא אמר בעלמא שיעורי קונה והכא משום דכתיב תעזוב יתירא. ולאביי תעזוב יתירא למפקיר כרמו. א"כ לרבא

תורה אור השלם

1. וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא: ויקרא יא לז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלא וכו' תאנה שהיא עומדת בחצר אוכל אחת **אחת** ופטור וכו' נותנין עליו חומרי אדם:

לעזי רש"י

פוליו"ל. מנחת (צמח). שדריא"ת. צתרה (צמח). טיי"ר. להכתים (לעבד שדה בשיטת כתמים, כלומר ללקט בו פה ושם). אני"ט [אניי"ד]. שֶׁבֶת (צמח ריחני).

מוסף רש"י

מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה. כגון אדם וכגדים (זבחים קה.) זרעים אין נעשין אב הטומאה עולמית, ואפלו נגעו במת שהוא אבי אבות, ואינן נעשין אב לטמא אדם וכלים, דמהיכא דנפק דטוגע במת מטמא אדם, מהאי קרא דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא טמאה והנפש הנוגעת באותו טמא תטמא עד הערב, וכי כתיב האי קרא בדבר שיש לו טהרה בהאלה וכטבילה כתיב, דכתיב לעיל מיניה והזה הטהור על הטמא וגו' ובהזאה טמא קאי והנפש הנוגעת, יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס הואיל ואין להם טהרה במקוה אין נעשין אב הטומאה (חולין קכא.). **צריכין הכשר.** דבר המכשירין לקבל טומאה, כגון נתינת מים ומגע שרץ (זבחים קה.). **אף כל שאין סופן כו'.** כגון שאר אוכלין (שם). **כל שחייבין במעשרות מטמאין טומאת אוכלין.** דאין חייב לך במעשר אלא אוכל (לעיל נ.). **והשכים בבקר ובצרו.** וחכה היה אילו עלמנו (נדרים מד:) קודם שיבאו עניים לבצרו שיחו בהפקר אם היו קודמין (לקמן צד.). **חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה.** כמו משאר כרם (נדרים שם) דאע"ג דהפקר פטור מכולם, דכתיב אחריך שדך וכרמך, מהני תעזוב יתירא למעוטי כי האי גוונא דלא הוי הפקר לפטור, ואע"פ שפטור מן המעשר, וכלל הני כתיב תעזוב יתירא כו' (ב"ק צד. וכני"ז שם כח. חולין קלד: ותמורה ג.). **ופטור מן המעשר.** דלא כתיב בה תעזוב יתירא (ב"ק כח.).

עין משפט
נר מצוה

(ב) שקלים פ"ה ה"א [לעיל נ:] וש"ע ושם איתא שלשה עשר, (ג) זבחים קה. חולין קכא. כריתות כא., (ד) מעשרות פ"ג מ"ט, (ה) [לעיל נ.], (ו) [לקמן עמוד ב'], (1) [נ"ל דתניא], (ז) חולין קלו:, (ח) ב"ק לד. חולין קלד: תמורה ו. נדרים מד: [ב"ק כח.], (ט) פאה ס"ג מ"ב, (י) [מיל' טו:], (יא) [דף לד.], (יב) [דברים כד], (יג) [תלא כד ב], (יד) [דברים שם], (טו) [ויקרא יט], (טז) [נסח"פ: כדפירש"י, והוא לעיל נ: ד"ה נבלת], (יז) [מיל' ב. בכורות כב. חולין עא.], (יח) [נ"ל ולר' ישמעאל, וכן בכה"ד. רש"ס],

תוס' רש"ש

(ג) תוס' ד"ה אלא וכו' תאנה שהיא עומדת בחצר אוכל אחת **אחת** ופטור וכו' נותנין עליו חומרי אדם:

מהרש"ל

(ב) נראה דל"ל דמה שהן זרועין בחצר מסתמא עלו מאליהן. (ג)[נדל"ל דלר' ישמעאל]